

При встановленні кваліфікаційних ознак такого правового явища, як зловживання процесуальними правами необхідно враховувати, що не завжди можливо виокремити зловживання правами від намагання стороною реалізувати усі надані їй законом можливості для процесуальної реалізації матеріального права. Ототожнення зловживання процесуальними правами із правопорушенням може призвести до суб'єктивного обмеження тактики та стратегії захисту порушених прав та інтересів. А тому для визначення обсягу поняття зловживання правом не можна підходити спрощено, ототожнюючи його із порушенням процесуального обов'язку.

У контексті вищезазначених рекомендацій Вищого господарського суду України це означає, що не можна порушення процесуальних обов'язків, які не мають виходу на рівень здійснення певного процесуального права, розглядати поряд із зловживанням процесуальними правами. Наприклад, неявка сторони у судове засідання не може бути визначене як зловживання процесуальними правами, адже ГПК України не встановлює обов'язок з'явитися представнику сторони у судове засідання, це його право, реалізація або не реалізація якого не може шкодити розгляду справи на підставі наявних у справі документів. Зловживання процесуальним правом взагалі може мати форму лише діяльності, активних дій щодо здійснення права, хоча й не за призначенням. Тому що інакше будь-яке право ставало б обов'язком, а зловживання процесуальним правом можна було б углядіти у відсутності запитань до сторони, неподанні зауважень на протокол судового засідання та інші повноваження сторін, що було б абсурдним. Але у випадку, коли явка сторони, або його представника визнається судом обов'язковим – у цьому разі неявка означає порушення процесуального обов'язку, що є правопорушенням, а не зловживанням процесуальним правом, тягне процесуальну відповідальність, а не будь-які інші заходи примусу.

Таким чином, зловживання господарським процесуальним правом може бути визнано правопорушенням у випадку активних дій учасника процесу, коли процесуальні права здійснюються ним не за призначенням, призводять до порушення прав інших осіб та мають на меті перешкодити належному здійсненню господарського судочинства.

Войнарівський М. М.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач кафедри господарського права і процесу, суддя*

ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ САНКЦІЙ ОРГАНАМИ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

Спори про скасування актів (рішень) органів Антимонопольного комітету України (далі за текстом – АМКУ) щодо неправомірного застосування адміністративно-господарських санкцій (далі за текстом – АГС)

є єдиною категорією спорів, пов'язаною з оскарженням актів про застосування АГС, що підвідомчі господарським судам України. Доцільно зупинитись на деяких моментах, які негативним чином відображаються на захисті прав суб'єктів господарювання, та запропонувати вдосконалення законодавства.

По-перше, згідно з ч. 1 ст. 60 ЗУ «Про захист економічної конкуренції» двомісячний строк, у який може бути оскаржено рішення органів АМКУ, що обчислюється з дня одержання відповідного рішення, не може бути відновлено. Це обмежує права суб'єктів господарювання, адже подекуди позовна заява за поважних причин не може бути подана протягом двомісячного строку (наприклад, у разі тяжкої хвороби керівника юридичної особи, знаходження його у відрядженні, неможливості скликати загальні збори учасників для надання повноважень для подання позовної заяви тощо). Тому з метою забезпечення прав суб'єктів господарювання при оскарженні рішень органів АМКУ щодо накладення АГС варто у ч.1 ст. 60 ЗУ «Про захист економічної конкуренції» речення «Цей строк не може бути відновлено» замінити на «Цей строк може бути відновлено судом, у разі якщо його пропущено з поважних причин, при оскарженні рішення органів Антимонопольного комітету щодо застосування адміністративно-господарських санкцій до суб'єктів господарювання».

По-друге, у ч.2 ст. 57 ГПК зазначено, що «до заяви про визнання акта недійсним додається також копія оспорюваного акта або засвідчений витяг з нього». Непоодинокую є практика господарських судів щодо повернення позовної заяви на підставі п.3 ч.1 ст. 63 ГПК у зв'язку із недотриманням особою, що подає позовну заяву, вимог ст. 57 ГПК щодо додання до позовної заяви відповідних документів. Так, наприклад, Господарським судом міста Києва ухвалою по справі № 05-5– 40/14711 від 16 грудня 2010 року було повернуто позовну заяву на підставі п.3 ч.1 ст. 63 ГПК, у зв'язку з тим, що «заявником до позовної заяви не було додано копії або засвідченого витягу з розпорядження голови Шевченківської районної у м. Києві ради № 88 від 30.09.10» (Ухвала Господарського суду м. Києва по справі № 05-5– 40/14711 від 16 грудня 2010 року // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/12984918>). Подібним чином, Ухвалою Господарського суду Київської області по справі № 02-03/715/16 від 20 червня 2011 року було повернуто позовну заяву за позовом про визнання рішень загальних зборів недійсними із посиланням на ч.2 ст. 57 ГПК й зауваженням, що «до позовної заяви не додано копій оскаржуваних актів» (Ухвала Господарського суду Київської області по справі № 02-03/715/16 від 20 червня 2011 року// [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/16518892>). Така практика є хибною, адже, як справедливо зазначено у п. 3.3 Постанови Пленуму Вишого господарського суду України № 18 від 26.12.2011 року, суд не вправі повернути позовну заяву на підставі пункту 3 частини першої

статті 63 ГПК з мотиву неподання документів, що є доказами, або подання не засвідчених належним чином копій документів, оскільки позивач може їх подавати до закінчення розгляду справи (Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 18 від 26 грудня 2011 р. // Вісник господарського судочинства. – 2012 р. – № 1. – Ст. 27).

На практиці копія акту, що оскаржується, не завжди може бути надана при поданні позовної заяви. Треба зауважити, що з урахуванням положень ст. 36 ГПК, у якій зазначено, що письмові докази подаються в оригіналі або в належним чином засвідченій копії, копія відповідного акту, що оскаржується, як і витяг з цього акту, повинна бути засвідчена належним чином.

У ч.1 ст. 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції» передбачено, що у разі якщо вручити рішення немає можливості, зокрема, внаслідок відсутності фізичної особи за місцем реєстрації, відсутності посадових осіб чи уповноважених представників суб'єкта господарювання, органу адміністративно-господарського управління та контролю за відповідною юридичною адресою, рішення органів АМКУ вважається таким, що вручене відповідачу, через десять днів з дня оприлюднення інформації про прийняте рішення в офіційному друкованому органі. У випадку ознайомлення суб'єктом господарювання з прийнятим щодо нього рішенням щодо застосування АГС в офіційному друкованому органі, суб'єкт господарювання взагалі не отримує завірену належним чином копію рішення органу АМКУ. В такому випадку, з метою дотримання ч.2 ст. 57 ГПК суб'єкт господарювання повинен звертатись з заявою до відповідного органу АМКУ, чекати на відповідь та належним чином засвідчену копію відповідного рішення і вже після отримання відповідної копії звертатися до господарського суду. І це з урахуванням того, що як вже зазначалась, строк на звернення до господарського суду з метою оскарження рішення органу АМКУ поновленню не підлягає. Це є несправедливим.

Можлива й інша ситуація, коли належним чином засвідчена копія акту, що оскаржується, не може бути надана – у разі, якщо зазначений акт був втрачений або вкрадений у суб'єкта господарювання.

Як видається, у разі ненадання засвідченої копії акту, що оскаржується, він може бути за клопотанням однієї із сторін витребуваний господарським судом як письмовий доказ. Ненадання такої копії не повинно бути перешкодою для порушення провадження у справі про оскарження неправомірного акту АМКУ.

Задля усунення розбіжностей у правозастосуванні доцільно змінити ч.2 ст. 57 ГПК й викласти її таким чином: «До заяви про визнання акта недійсним додається також, за наявності, копія оспорюваного акта або засвідчений витяг з нього».